

ОДЕСЬКА МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЯ

Академія Післядипломної Освіти Управління Охорони здоров'я «УКРАЇНСЬКА
МЕДИЧНА АСАМБЛЕЯ»

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Ректор Одеської міжнародної академії

_____ А. ПАХЛЕВАНЗАДЕ

« _____ » _____ 2024 р.

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Ректор Української Медичної
Асамблеї

_____ Г. Н. СЕРДЮК

« _____ » _____ 2024 р.

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА курсів підвищення кваліфікації

«Хірургічні аспекти дентальної імплантації»

Галузь знань

22 «Охорона здоров'я»

Спеціальність

221 «Стоматологія»

лікарі, які закінчили інтернатуру за спеціальністю

Категорія слухачів

Щелепно-лицьова хірургія

Форма навчання

Очна

Кількість годин

4

Термін навчання

120 год

ОДЕСЬКА

МІЖНАРОДНА

АКАДЕМІЯ

(ідентифікаційний код 42400178)

Одеса, 2024 рік

Освітню програму схвалено на засіданні Вченої ради Одеської міжнародної академії протокол №__ від «__»_____2024 р.

Розробники:

ПЕРЕДМОВА

Освітню програму підготовки з підвищення кваліфікації зі спеціальності «Щелепно-лицьова хірургія» складено робочою групою відповідно до Наказу МОЗ України від 25.07.2023 № 1347 «Про затвердження Переліку циклів спеціалізації та тематичного удосконалення за лікарськими та фармацевтичними (провізорськими) спеціальностями», Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про систему безперервного професійного розвитку медичних та фармацевтичних працівників» (із змінами) від 14 липня 2021 р. № 725.

I. ВСТУП

1. Післядипломна освіта: основним завданням циклів спеціалізації, є отримання та удосконалення професійних знань і навичок шляхом оновлення наявних та отримання нових теоретичних і практичних знань, необхідністю освоєння сучасних та нових методів вирішення професійних завдань, формування і закріплення на практиці професійних знань, умінь і навичок, отриманих в результаті теоретичної підготовки, необхідністю вивчення світового досвіду.

2. Попередня освіта перелік освітніх програм: лікарі, які закінчили інтернатуру за спеціальністю «Стоматологія» та лікарі-стоматологи-хірурги, які не працювали більше трьох років за цією спеціальністю згідно наказу МОЗ України від 25.07.2023 № 1347 «Про затвердження Переліку циклів спеціалізації та тематичного удосконалення за лікарськими та фармацевтичними (провізорськими) спеціальностями»

3. Програма підготовки з підвищення кваліфікації – проходження циклу спеціалізації за спеціальністю «Щелепно-лицьова хірургія» проводиться за освітньою програмою підготовки затвердженою Вченою радою ОМА, та розробленими на їх основі робочими програмами та навчальними планами затвердженими на Вченій раді Навчально-наукового інституту післядипломної освіти.

4. Слухачі, які виконали навчальний план та програму спеціалізації, підлягають атестації на визначення рівня знань та практичних навичок з присвоєнням звання лікаря-спеціаліста із кваліфікації «Хірургічна стоматологія».

ОДЕСЬКА
МІЖНАРОДНА

АКАДЕМІЯ
(Ідентифікаційний код 42400178)

II. ПРОФІЛЬ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

Галузь знань	22 «Охорона здоров'я»
Складова освіти	Післядипломна освіта, спеціалізація
Контингент	Лікарі, які закінчили інтернатуру за спеціальністю «Стоматологія»; лікарі-стоматологи-хірурги, які не працювали більше трьох років за цією спеціальністю
Спеціальність	Щелепно-лицьова хірургія
Форма навчання	Очна та дистанційна участь в режимі реального часу
Кваліфікація	Лікар-спеціаліст
Мова	Українська
Академічні права	Безперервний професійний розвиток, цикли тематичного удосконалення, майстер-класи
Професійні права	Робота на посадах лікар-спеціаліст за спеціальністю «Щелепно-лицьова хірургія» у закладах охорони здоров'я.
Моніторинг та оцінювання	Наказ МОЗ України від 22.02.2019 р. № 446 «Деякі питання безперервного професійного розвитку лікарів» (із змінами), Наказ МОЗ України від 22.07.1996 р. № 166 «Про подальше удосконалення системи післядипломної освіти та безперервного професійного розвитку лікарів та фармацевтів (провізорів)» (із змінами)
Тривалість навчальних планів у складі освітньої програми	• 6 місяців (936 годин / 31,2 кредитів ЄКТС) для лікарів, які закінчили інтернатуру за спеціальністю «Стоматологія» ; • 3 місяці (468 годин / 15,6 кредитів ЄКТС) для лікарів-стоматологів-хірурги, які не працювали більше трьох років за цією спеціальністю. Відповідно до Наказу МОЗ України від 25.07.2023 № 1347 «Про затвердження Переліку циклів спеціалізації та тематичного удосконалення за лікарськими та фармацевтичними (провізорськими) спеціальностями» (Ідентифікаційний код 42400178)

III. ПЕРЕЛІК ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ

Інтегральна компетенція	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності в галузі охорони здоров'я за спеціальністю «Щелепно-лицьова хірургія», або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень і/або здійснення інновацій і характеризується комплексністю та невизначеністю умов та вимог.
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК 01. Знання основ законодавства України про охорону здоров'я та їх застосування у щоденній практиці. ЗК 02. Здатність до абстрактного мислення, пошуку, аналізу, синтезу, опрацювання інформації, зокрема з різних джерел та у взаємозв'язку зі своєю сферою діяльності. ЗК 03. Спроможність до самооцінки власних досягнень та підвищення їх рівня. ЗК 04. Спроможність усно і письмово спілкуватися державною мовою при заповненні медичної документації та спілкуванні з пацієнтами. ЗК 05. Уміння використовувати інформаційно-комунікаційні технології, володіння навичками роботи з комп'ютерною технікою. ЗК 06. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. ЗК 07. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК 08. Спроможність до критичного мислення, аналізу та вирішення ситуативних проблем в медичній практиці. ЗК 09. Дотримання деонтологічних норм у професійній діяльності (належна професійна поведінка). ЗК 10. Здатність приймати обґрунтовані рішення. ЗК 11. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності). ЗК 12. Спроможність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні дані. ЗК 13. Спроможність інтерпретувати результат

	лабораторних та інструментальних досліджень. ЗК 14. Спроможність діагностувати: визначати попередній, клінічний, остаточний, супутній діагноз, невідкладні стани. ЗК 15. Спроможність до визначення тактики, методів та надання екстреної медичної допомоги, до медичної допомоги за міжнародними протоколами. ЗК 16. Знати показання, протипоказання, побічні дії препаратів які використовуються в лікарській практиці та побічну дію з боку препаратів, які приймаються пацієнтом системно.
Професійні компетентності (ПК)	ПК 01. Здатність використовувати у професійній діяльності знання законодавства і охорони здоров'я, директивні документи які регламентують діяльність органів і лікувальних закладів охорони здоров'я України. ПК 02. Здатність використовувати у професійній діяльності знання організаційної структури стоматологічної хірургічної служби, функціональні напрямки її діяльності. ПК 03. Здатність до проведення та інтерпретації загальних і спеціальних клінічних методів обстеження стоматологічних хворих. ПК 04. Спроможність планувати та проводити заходи із профілактики захворювань м'яких тканин та кісток щелепно-лицевої ділянки. ПК 05. Спроможність до проектування процесу надання медичної допомоги: визначати підходи, план, види та принципи лікування запальних захворювань м'яких тканин та кісток щелепно-лицевої ділянки. ПК 06. Спроможність визначати доречних методик знеболення, препаратів для анестезії та удосконалення (знань) її код проведення на стоматологічному прийомі. ПК 07. Спроможність виконувати медичні та стоматологічні маніпуляції. ПК 08. Спроможність проводити лікування запальних захворювань м'яких тканин та кісток щелепно-лицевої ділянки.

ПК 09. Спроможність до організації та проведення лікувально-евакуаційних заходів.

ПК 10. Спроможність до визначення тактики, методів надання екстреної медичної допомоги, реанімаційних заходів та інтенсивної терапії.

ПК 11. Спроможність до організації і проведення реабілітаційних заходів та догляду пацієнтів із захворюваннями м'яких тканин та кісток щелепно-лицевої ділянки.

ПК 12. Спроможність ведення нормативної медичної документації.

ПК 13. Спроможність виконувати обстеження, надавати невідкладну допомогу та здійснювати лікування хворих з травмами м'яких тканин та кісток щелепно-лицевої ділянки.

ПК 14. Здатність діагностувати захворювання слинних залоз на амбулаторному стоматологічному прийомі.

ПК 15. Спроможність володіти основними принципами комплексного лікування хворих з використанням дентальних імплантатів.

ПК 16. Здатність проводити обстеження та діагностику доброякісних і злоякісних новоутворень щелепно-лицевої ділянки в амбулаторних умовах.

Програмні результати навчання

ПРН 01. Виділяти й ідентифікувати провідні клінічні симптоми та синдроми ; за стандартними методиками, використовуючи попередні дані анамнезу хворого, дані огляду хворого, знання про людину, її органи та системи, встановлювати вірогідний нозологічний або синдромний попередній клінічний діагноз стоматологічного захворювання .

ПРН 02. Збирати інформацію про загальний стан пацієнта, оцінювати психомоторний і фізичний розвиток пацієнта, стан органів щелепно-лицевої ділянки, на підставі результатів лабораторних та інструментальних досліджень оцінювати інформацію щодо діагнозу

ПРН 03. Призначати й аналізувати додаткові (обов'язкові та за вибором) методи обстеження (лабораторні, рентгенологічні, функціональні та/або інструментальні) пацієнтів із захворюваннями ротової порожнини і щелепно-лицевої ділянки для проведення диференційної діагностики захворювань.

ПРН 04. Визначати остаточний клінічний діагноз дотримуючись відповідних

етичних і юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення та логічного аналізу отриманих суб'єктивних і об'єктивних даних клінічного, додаткового обстеження, проведення диференційної діагностики.

ПРН 05. Встановлювати діагноз невідкладних станів за будь-яких обставин (вдома, на вулиці, у лікувальній установі), в умовах надзвичайної ситуації, воєнного стану, нестачі інформації та обмеженого часу

ПРН 06. Планувати та втілювати заходи профілактики стоматологічних захворювань серед населення для запобігання розповсюдження стоматологічних захворювань.

ПРН 07. Визначати підхід, план, вид і принцип лікування стоматологічного захворювання шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами.

ПРН 08. Визначати тактику ведення стоматологічного пацієнта при соматичній патології шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами.

ПРН 09. Проводити лікування основних стоматологічних захворювань за існуючими алгоритмами та стандартними схемами.

ПРН 10. Визначати тактику надання екстреної медичної допомоги, використовуючи рекомендовані алгоритми, за будь-яких обставин на підставі діагнозу невідкладного стану в умовах обмеженого часу

ПРН 11. Аналізувати й оцінювати державну, соціальну та медичну інформацію з використанням стандартних підходів і комп'ютерних інформаційних технологій.

ПРН 12. Виконувати медичні маніпуляції на підставі попереднього та/або остаточного клінічного діагнозу для різних верств населення та в різних умовах.

ПРН 13. Дотримуватися вимог етики, біоетики та деонтології у своїй фаховій діяльності.

ПРН 14. Виконувати маніпуляції надання екстреної медичної допомоги, використовуючи стандартні схеми, за будь-яких обставин на підставі діагнозу невідкладного стану в умовах обмеженого часу

ПРН 15. Визначати характер лікування захворювання (консервативне, оперативне) та його принципи, обґрунтувати тактику медикаментозного і оперативного лікування, обґрунтувати покази до проведення операції з урахуванням стану хворого, необхідності передопераційної підготовки та методів знеболення.

**Матриця відповідності професійних компетентностей лікаря
зі спеціальності «Хірургічна стоматологія» програмним результатам
навчання**

ПК \ ПРН	ПРН														
	ПРН01.	ПРН02.	ПРН03.	ПРН04.	ПРН05.	ПРН06.	ПРН07.	ПРН08.	ПРН09.	ПРН10.	ПРН11.	ПРН12.	ПРН13.	ПРН14.	ПРН15.
ПК01.		+									+		+	+	
ПК02.			+	+	+	+					+		+		
ПК03.		+	+	+			+	+	+						
ПК04.	+	+	+			+	+				+		+		
ПК05.	+	+	+	+		+	+				+		+		+
ПК06.		+					+	+	+			+	+		
ПК07.							+	+	+			+	+	+	+
ПК08.		+	+	+			+		+				+		+
ПК09.	+	+	+	+	+	+	+	+		+	+		+		
ПК10.					+					+	+		+	+	
ПК11.	+	+				+					+		+		
ПК12.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		+		+	
ПК13.	+	+	+	+			+	+	+			+	+		+
ПК14.	+	+	+	+		+	+	+	+			+	+		+
ПК15.		+	+	+			+	+	+		+	+	+		+
ПК16.	+	+	+	+		+	+	+	+				+		+

**ОДЕСЬКА
МІЖНАРОДНА**

АКАДЕМІЯ
(Ідентифікаційний код 42400178)

IV. ПЕРЕЛІК КОМПОНЕНТІВ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ ПІДГОТОВКИ З ЦИКЛУ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ «ХІРУРГІЧНА СТОМАТОЛОГІЯ»

Контингент	Лікарі, які закінчили інтернатуру за фахом “Стоматологія”
Тривалість навчального плану (міс./год./ЄКТС)	6 місяців / 624 години / 20,8 кредитів ЄКТС):

Код	Компонента освітньої програми	К-ть годин / кредити ЄКТС	Форма контролю
Обов’язковий компонент			
OK01	Сучасні вимоги організації амбулаторного хірургічного стоматологічного прийому	36/1,2	залік
OK02	Клінічне обстеження хворого з хірургічним стоматологічним захворюванням з застосуванням основних і допоміжних методів обстеження, питання працездатності, організація диспансеризації та інші	60/2	залік
OK03	Визначення доречних методик знеболення, препаратів для анестезії та удосконалення знань її проведення на стоматологічному прийомі	52/1,7	залік
OK04	Хірургічні аспекти видалення зубів різного ступеня складності на амбулаторному стоматологічному прийомі	68/2,3	залік
OK05	Зубозберігаючі оперативні втручання на м’яких та кісткових тканинах щелепно-лицевої ділянки	44/1,4	залік
OK06	Основні принципи комплексного лікування хворих з використанням дентальних імплантатів	38/1,3	залік
OK07	Питання диференційної діагностики та лікування запальних процесів щелепно-лицевої ділянки одонтогенної етіології	198/6,6	залік
OK08	Особливості клінічного перебігу та діагностичного обстеження хворих з запальними процесами неодонтогенної етіології	40/1,3	залік
OK09	Обстеження, невідкладна допомога та лікування хворих з травмами м’яких тканин та кісток щелепно-лицевої ділянки	130/4,3	залік

OK10	Діагностика захворювань слинних залоз на амбулаторному стоматологічному прийомі	40/1,3	залік
OK11	Обстеження, та діагностика доброякісних і злоякісних новоутворень щелепно-лицевої ділянки в амбулаторних умовах	90/3	залік
OK12	Невідкладні стани, виниклих як ускладнення основного захворювання на амбулаторному стоматологічному прийомі. Реанімаційні заходи по ведучим симптомам (стан свідомості, порушення серцевої діяльності, дихання) та інтенсивна терапія	48/1,6	залік
OK13	Невідкладна допомога пацієнтам на стоматологічному прийомі при розвитку життєво загрозового стану, викликаного супутніми соматичними захворюваннями	34/1,1	залік
Додатковий компонент			
ДК01	Військово-медична підготовка	24/0,8	залік
ДК02	Організація невідкладної медичної допомоги при надзвичайних ситуаціях	12/0,4	залік
ДК03	СНІД та вірусні гепатити	2/0,1	залік
ДК04	Імунопрофілактика	2/0,1	залік
ДК05	Радіаційна медицина	2/0,1	залік
ДК06	Особливо небезпечні інфекції	2/0,1	залік
ДК07	Туберкульоз	2/0,1	залік
ДК08	Протидія насильства в сім'ї	6/0,2	залік
Атестація		6/0,2	іспит
Разом		936 години / 31,2 кредитів ЄКТС	

Контингент	Лікарі-стоматологи-хірурги, які не працювали більше трьох років за цією спеціальністю
Тривалість навчального плану (міс./год./ЄКТС)	3 місяці / 468 години / 15,6 кредитів ЄКТС):

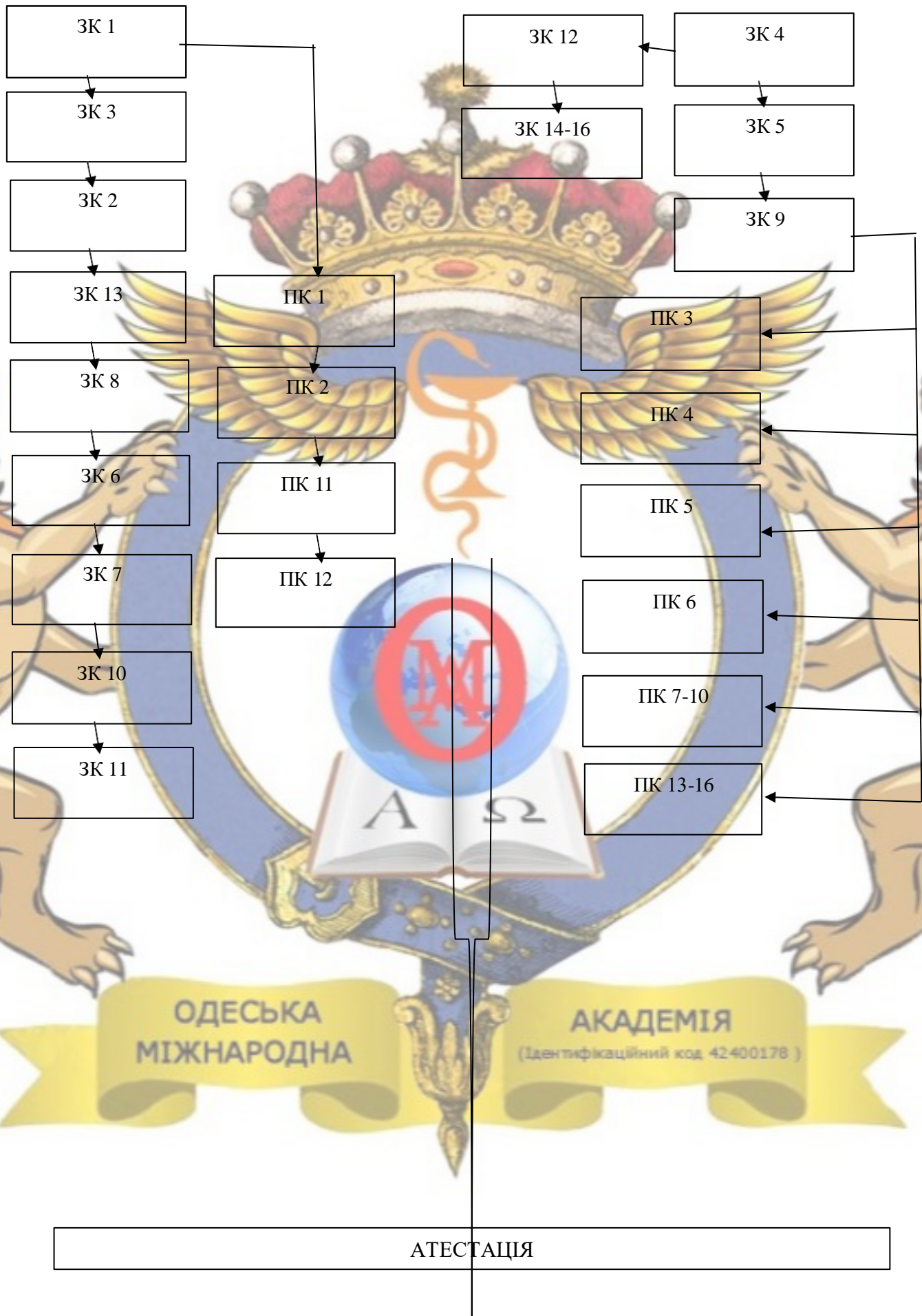
Код	Компонента освітньої програми	К-ть годин / кредити ЄКТС	Форма контролю
Обов'язковий компонент			
OK01	Сучасні вимоги організації амбулаторного хірургічного стоматологічного прийому	8/0,27	залік
OK02	Клінічне обстеження хворого з хірургічним	12/0,4	залік

	стоматологічним захворюванням з застосуванням основних і допоміжних методів обстеження, питання працездатності, організація диспансеризації та інші		
ОК03	Визначення доречних методик знеболення, препаратів для анестезії та удосконалення знань її проведення на стоматологічному прийомі.	22/0,7	залік
ОК04	Хірургічні аспекти видалення зубів різного ступеня складності на амбулаторному стоматологічному прийомі.	58/1,9	залік
ОК05	Зубозберігаючі оперативні втручання на м'яких та кісткових тканинах щелепно-лищевої ділянки.	42/1,4	залік
ОК06	Основні принципи комплексного лікування хворих з використанням дентальних імплантатів	36/1,2	залік
ОК07	Питання диференційної діагностики та лікування запальних процесів щелепно-лищевої ділянки одонтогенної етіології.	64/2,1	залік
ОК08	Особливості клінічного перебігу та діагностичного обстеження хворих з запальними процесами неодонтогенної етіології.	36/1,2	залік
ОК09	Обстеження, невідкладна допомога та лікування хворих з травмами м'яких тканин та кісток щелепно-лищевої ділянки	20/0,7	залік
ОК10	Діагностика захворювань слинних залоз на амбулаторному стоматологічному прийомі	16/0,5	залік
ОК11	Обстеження, та діагностика доброякісних і злоякісних новоутворень щелепно-лищевої ділянки в амбулаторних умовах	28/0,93	залік
ОК12	Невідкладні стани, виниклих як ускладнення основного захворювання на амбулаторному стоматологічному прийомі. Реанімаційні заходи по ведучим симптомам (стан свідомості, порушення серцевої діяльності, дихання) та інтенсивна терапія.	44/1,4	залік
ОК13	Невідкладна допомога пацієнтам на стоматологічному прийомі при розвитку життєво загрозливого стану, викликаного супутніми соматичними захворюваннями.	30/1	залік
Додатковий компонент			
ДК01	Військово-медична підготовка	24/0,8	залік
ДК02	Організація невідкладної медичної допомоги	6/0,2	залік

	при надзвичайних ситуаціях		
ДК03	СНІД та вірусні гепатити	2/0,1	залік
ДК04	Імунопрофілактика	2/0,1	залік
ДК05	Радіаційна медицина	2/0,1	залік
ДК06	Особливо небезпечні інфекції	2/0,1	залік
ДК07	Туберкульоз	2/0,1	залік
ДК08	Протидія насильства в сім'ї	6/0,2	залік
Атестація		6/0,2	іспит
Разом		468 години / 15,6 кредитів ЄКТС	

V. СТРУКТУРНА СХЕМА

VI. АТЕСТАЦІЯ

Атестація на визначення знань та практичних навичок з присвоєнням звання «лікар-спеціаліст» зі спеціальності «Щелепно-лицьова хірургія» підлягають особи, які пройшли цикл спеціалізації. Склад атестаційної комісії, яка проводить атестацію на визначення знань та практичних навичок з присвоєнням звання лікар-спеціаліст формується закладом вищої (післядипломної) освіти.

До атестації для визначення знань та практичних навичок з присвоєнням звання «лікар-спеціаліст» зі спеціальності «Хірургічна стоматологія», допускаються слухачі, які повністю виконали програму підготовки. Допуск до проведення атестації для визначення знань та практичних навичок оформлюється наказом ректора закладу вищої освіти. Атестація лікарів включає:

- іспит з оволодіння практичними навичками;
- співбесіду.

Оцінювання навчальних досягнень здійснюється за 4-тири бальною (5 – «відмінно», 4 – «добре», 3 – «задовільно», 2 – «незадовільно») системою.

Види контролю: поточний, підсумковий, самоконтроль, атестація.

За результатами атестації комісія приймає такі рішення: присвоїти або відмовити у присвоєнні звання «лікар-спеціаліст» з конкретної лікарської спеціальності. За результатами позитивної атестації на підставі рішення атестаційної комісії лікарям, видається сертифікат встановленого зразка.

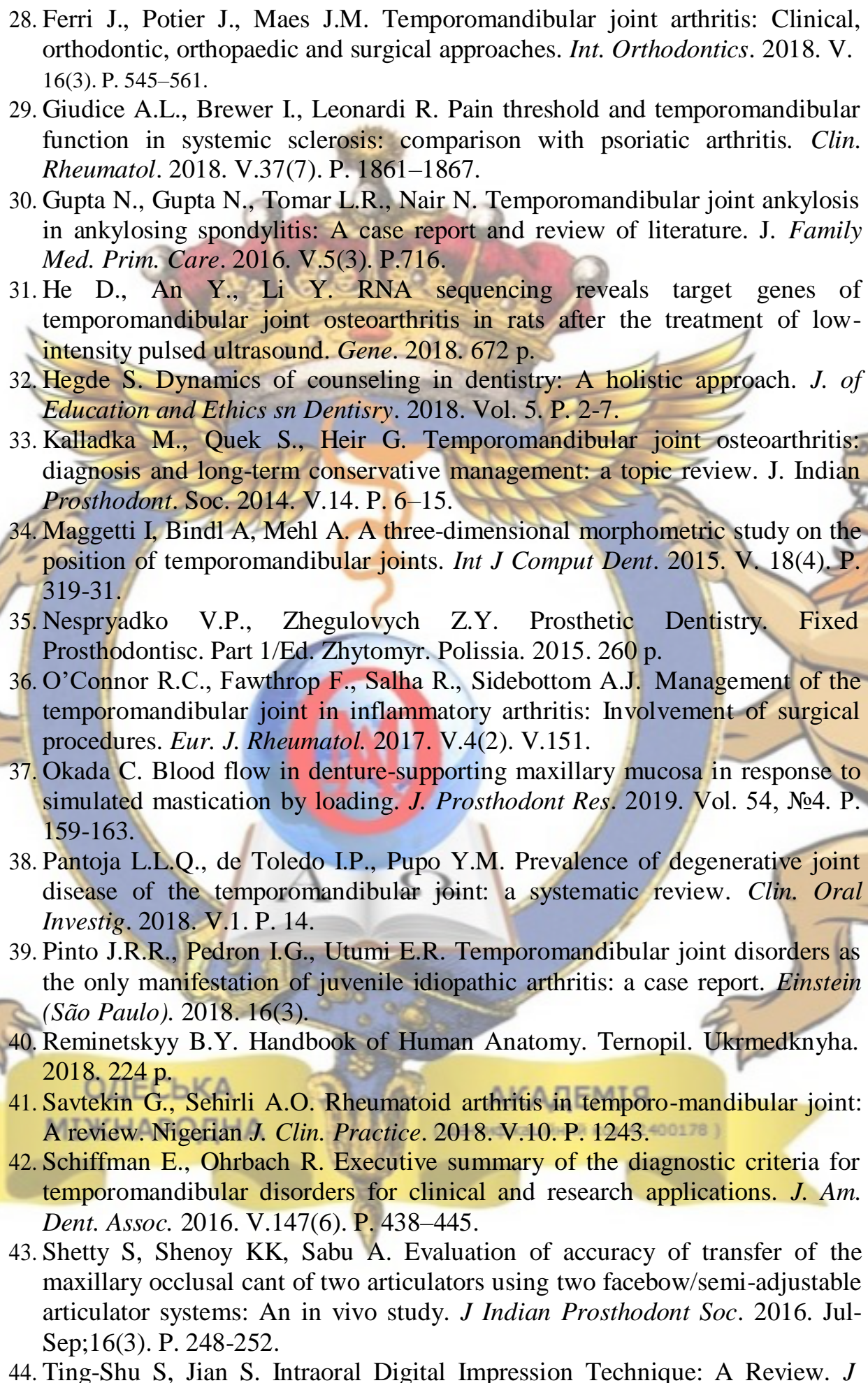
ОДЕСЬКА
МІЖНАРОДНА

АКАДЕМІЯ
(Ідентифікаційний код 42400178)

VII. ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Братушкина М. В., Жуков К. В. Використання 3D-технологій у сучасній стоматології. *Сучасні тенденції та перспективи розвитку стоматологічної освіти, науки та практики: матеріали науково-практичної конференції із міжнародною участю, Харків, 12 квітня 2019 року / відп. за випуск Ніконов А. Ю., ХМАПО. Харків. КСОД. 2019. 123 с.*
2. Тимофєєв О.О. Щелепно-лицева хірургія: Підручник для мед. ун-тів, інст., акад. — 2-ге вид, випр. Затверджено МОН / О.О. Тимофєєв — К., 2017. — 752 с.
3. Воловар О.С. Прояви патологічних змін дихальної системи у пацієнтів із захворюваннями скронево-нижньощелепного суглоба. *Вісник стоматології. 2015. № 4. С. 43-48.*
4. Харьков Л.В. Хірургічна стоматологія та щелепно-лицева хірургія дитячого віку: підручник / Л.В. Харьков, Л.М. Яковенко, І.Л. Чехова ; за ред. Л.В. Харькова. — К. : ВСВ «Медицина», 2015. — 496 с.
5. Алгоритми виконання практичних навичок з хірургічної стоматології: навч.-метод. посіб. для студентів стомат. ф-тів ВНЗ МОЗ України / Я. П. Нагірний [та ін.]. - Тернопіль: ТДМУ: Укрмедкнига, 2017. - 102 с.: іл.
6. Невідкладні стани у стоматологічній практиці: навчальний посібник (ВНЗ IV р. а.) / І.М. Скрипник, П.М. Скрипников, Л.Я. Богашова, О.Ф. Гопко. — 2-е вид., випр.- 2017.- 224 с.
7. Кононенко Ю. Г. Купновицька І. Г. Невідкладні стани на амбулаторному прийомі у стоматолога – Вінниця, Новая книга, - 2017. - 288с.
8. Медицина надзвичайних ситуацій. Організація надання першої медичної допомоги: навчальний посібник (ВНЗ II—IV р. а.) / В.С. Тарасюк, М.В. Матвійчук, В.В. Паламар та ін.; за ред. В.С. Тарасюка. — 4-е вид., випр. 2017 - 528с.
9. Соколова Л.І., О.А. Мяловицька О.А., Ілляш Т.І. Неврологія з нейростоматологією. – Медицина, www.medpublish.com.ua, 2018. – 127с.
10. Хірургічні етапи дентальної імплантації (Базовий курс) : навчальний посібник для студентів стоматологічних факультетів вищих медичних закладів IV рівня акредитації / Аветіков Д.С., Криничко Л.Р., Ставицький С.О.. ВДНЗУ «УМСА». – Полтава: 2016. – 108 с.
11. Травми тимчасових і постійних зубів у дітей (діагностичні заходи, лікувальна тактика) / Л. М. Яковенко [и др.] // Медичні перспективи. - 2016. - Т. 21, № 4. - С.106-114. - Библиогр.: с. 114-115
12. Єзерська О.О., Дрогомирецька М.С., Гергель І.М. Сучасний метод діагностики функціонального стану СНЩС. *Вісник стоматології. 2017. №1. С. 183–184.*
13. Ищенко П. В. Фізіологічність дентальної імплантації. *Сучасна стоматологія. 2018. №5. С. 58-61.*

14. Костюк Т.М. Електроміографічне дослідження роботи жувальних м'язів при дисфункційних розладах скронево-нижньощелепного суглоба. *Актуал. пробл. сучасн. мед.: Вісн. Укр. мед. стомат. акад.: науково-практичний журнал*. 2018. Т. 18, № 3. С. 212-219.
15. Лунькова Ю.С., Ступіна Ю.В., Новіков В.М. Особливості топографо-анатомічних і морфологічних змін елементів СНЩС у пацієнтів з одностороннім та двостороннім вивихом суглобового диска за даними МРТ-досліджень. *Український стоматологічний альманах*. 2016. №3 С.46-50.
16. Макеев В.Ф. Синдром Ігла в диференційованій діагностиці скронево-нижньощелепних розладів. *Український стоматологічний альманах: науково-практичний рецензований журнал*. 2014. № 4. С. 36-39.
17. Макеев В.Ф., Олійник М.Ю. Сучасні погляди на етіологічні чинники розвитку скронево-нижньощелепних розладів (огляд літератури). *Укр. стоматол. альманах: науково-практичний рецензований журнал*. 2018. № 2. С. 49-53.
18. Макеев В.Ф., Угрин М.М., Заблоцька О.Я. Аналіз результатів незнімного протезування із застосуванням імплантатів при їх негайному навантаженні у пацієнтів похилого віку з повною втратою зубів на нижній щелепі. *Новини стоматології*. 2018. №2(87). С 12 16.
19. Мельник В.Л. Особливості діагностики та лікування пацієнта з больовою дисфункцією скронево-нижньощелепного суглобу на фоні мігренозного стану та остеохондрозу шийного відділу хребта (клінічний випадок). *Вісник проблем біології і медицини. Український науково-практичний журнал*. 2017. Т. 3, № 2(138). С. 200-203.
20. Мельник В.Л., Шевченко В.К., Силенко Ю.І. Місце синдрому больової дисфункції скронево-нижньощелепного суглоба серед больових синдромів обличчя. *Укр. стоматол. альманах: науково-практичний рецензований журнал*. - 2018. - № 1. - С. 79-82.
21. Неспрядько В. П., Куц П. В. Дентальна імплантологія. Основи теорії та практики. Навчальний посібник. Київ, «Самміт-книга», 2019. 348 с.
22. Сидоренко П.І., Бондаренко Г.О., Куц С.О. Анатомія та фізіологія людини. – Вид. 4-е, випр. Київ. Медицина. 2012. 199 с.
23. Фармакологія в стоматології: навчальний посібник. Вінниця: Нова книга, 2019. 392 с.
24. Федонюк Я.І. Анатомія та фізіологія з патологією. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2018. – 676 с.
25. Anke M.K. Essential and toxic effects of macro, trace and ultratrace elements in the nutrition of man. Elements and their compounds in the environment. Occurrence, analysis and biological relevance. *VCH Verlag GmbH*. 2019. P. 343-367.
26. Cherkasov V.G. Human Anatomy :textbook. Vinnytsia. Nova Knyha. 2018. 464 p.
27. Donovan T. E., Hirst R G., Campagni W. V. Physical properties of acrylic resin polemerized by four different techniques. *The Journal of Prosthetic Dentistry*. 2019. vol. 54, №4. P. 522- 524.

-
28. Ferri J., Potier J., Maes J.M. Temporomandibular joint arthritis: Clinical, orthodontic, orthopaedic and surgical approaches. *Int. Orthodontics*. 2018. V. 16(3). P. 545–561.
29. Giudice A.L., Brewer I., Leonardi R. Pain threshold and temporomandibular function in systemic sclerosis: comparison with psoriatic arthritis. *Clin. Rheumatol*. 2018. V.37(7). P. 1861–1867.
30. Gupta N., Gupta N., Tomar L.R., Nair N. Temporomandibular joint ankylosis in ankylosing spondylitis: A case report and review of literature. *J. Family Med. Prim. Care*. 2016. V.5(3). P.716.
31. He D., An Y., Li Y. RNA sequencing reveals target genes of temporomandibular joint osteoarthritis in rats after the treatment of low-intensity pulsed ultrasound. *Gene*. 2018. 672 p.
32. Hegde S. Dynamics of counseling in dentistry: A holistic approach. *J. of Education and Ethics sn Dentistry*. 2018. Vol. 5. P. 2-7.
33. Kalladka M., Quek S., Heir G. Temporomandibular joint osteoarthritis: diagnosis and long-term conservative management: a topic review. *J. Indian Prosthodont. Soc*. 2014. V.14. P. 6–15.
34. Maggetti I, Bindl A, Mehl A. A three-dimensional morphometric study on the position of temporomandibular joints. *Int J Comput Dent*. 2015. V. 18(4). P. 319-31.
35. Nespryadko V.P., Zhegulovych Z.Y. Prosthetic Dentistry. Fixed Prosthodontisc. Part 1/Ed. Zhytomyr. Polissia. 2015. 260 p.
36. O'Connor R.C., Fawthrop F., Salha R., Sidebottom A.J. Management of the temporomandibular joint in inflammatory arthritis: Involvement of surgical procedures. *Eur. J. Rheumatol*. 2017. V.4(2). V.151.
37. Okada C. Blood flow in denture-supporting maxillary mucosa in response to simulated mastication by loading. *J. Prosthodont Res*. 2019. Vol. 54, №4. P. 159-163.
38. Pantoja L.L.Q., de Toledo I.P., Pupo Y.M. Prevalence of degenerative joint disease of the temporomandibular joint: a systematic review. *Clin. Oral Investig*. 2018. V.1. P. 14.
39. Pinto J.R.R., Pedron I.G., Utumi E.R. Temporomandibular joint disorders as the only manifestation of juvenile idiopathic arthritis: a case report. *Einstein (São Paulo)*. 2018. 16(3).
40. Reminetsky B.Y. Handbook of Human Anatomy. Ternopil. Ukrmedknyha. 2018. 224 p.
41. Savtekin G., Sehirli A.O. Rheumatoid arthritis in temporo-mandibular joint: A review. *Nigerian J. Clin. Practice*. 2018. V.10. P. 1243.
42. Schiffman E., Ohrbach R. Executive summary of the diagnostic criteria for temporomandibular disorders for clinical and research applications. *J. Am. Dent. Assoc*. 2016. V.147(6). P. 438–445.
43. Shetty S, Shenoy KK, Sabu A. Evaluation of accuracy of transfer of the maxillary occlusal cant of two articulators using two facebow/semi-adjustable articulator systems: An in vivo study. *J Indian Prosthodont Soc*. 2016. Jul-Sep;16(3). P. 248-252.
44. Ting-Shu S, Jian S. Intraoral Digital Impression Technique: A Review. *J*

Prosthodont. 2015. V. 4, P 313-321.

45. Wilentz J.B., Cowley A.W. Jr. How can precision medicine be applied to temporomandibular disorders and its comorbidities? *Mol. Pain.* 2017. V.13. P. 28-30.
46. Zhegulovych Z.Y. Compartment of Occlusal Determinants in persons with prostheses and restorations in conformative approach. *International Scientific Periodical Journal «The Unity of Science».* 2016. V. 10. P. 124–127.
47. Zhegulovych Z.Y. Evaluation of Cephalometric Characteristics of Dentoalveolar Parameters in Patients with Occlusal Disorders. *International Scientific Periodical Journal «The Unity of Science».* 2016. V.12. P. 103–106.

